

tefsir nasıl Hazretleri Üstad ayetini "كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ" ediyor? Yani ahirete şumulü var mıdır? Eğer varsa, ruh katiyen bakidir, hakikatiyle nasıl telif edeceğiz?

Üstad Hazretlerinin bu hususta vermiş olduğu cevabı, izahı ile beraber takdim edelim:

"Altıncı Sualinizin Meâli: **كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ** ["Her şey helâk olup gidicidir-Ona bakan yüzü müstesnâ." (Kasas, 28/88)]. Bu ayetin ahirete, cennete, cehenneme ve ehillerine şumulü var mı, yok mu?"

"**Elcevap:** Şu mesele, pek çok ehl-i tahkik ve ehl-i keşif ve ehl-i velayetin medar-ı bahsi olmuş. Şu meselede söz onlarındır. Hem de şu âyetin çok genişliği ve çok merâtibi var."

"Ehl-i tahkikin bir kısm-ı ekseri demişler ki: '**Âlem-i bekaya şumulü yok.**' Diğer kısmı ise: Âni olarak onlar da az bir zamanda bir nevi helâkete mazhar olurlar. O kadar az bir zamanda oluyor ki, fenâyâ gidip gelmiş hissetmeyecekler."⁽¹⁾

Bazı âlimler ayette ifade edilen "**yok olma**" manasının cennet ve cehennemi içine alan beka âleminde olmayacağını söylüyorlar. Yani mana-yı muhalifi ile helak olma, sadece maddi âlemde tecelli edecek diyorlar.

Bazı âlimler ise, yok olma fiilinin maddi âlemlerle beraber cennet ve cehennemi içine alan beka âleminde de olacağını, lakin bu yok olma hali o kadar hızlı olacak ki kimse yok olduğunun farkında bile olmayacak, diyorlar.

"**Amma, bazı müfrit fikirli ehl-i keşfin hükmettikleri fenâ-yı mutlak ise, hakikat değildir. Çünkü Zat-ı Akdes-i İlahi madem sermedî ve daimîdir; elbette sıfâtı ve esması dahi sermedî ve daimîdirler. Madem sıfâtı ve esması daimî ve sermedîdirler; elbette onların aynaları ve cilveleri ve nakışları ve mazharları olan âlem-i bekadaki bâkiyat ve ehl-i beka, fenâ-yı mutlaka, bizzarure, gidemez.**"

Bazı aşırı giden tasavvuf ehli zatların iddia ettiği gibi, mevcudat ve mahlukat mutlak

---

manada yokluğa gitmiyorlar. Zira Allah'ın isim ve sıfatlarına ayinedarlık yapan mevcudatın yokluğa gitmesine ebedî olan isim ve sıfatları müsaade etmez. Bu sebepten dolayı, varlığın yokluğa gidip tekrar geri gelmemesi düşünülemez.

"Kur'ân-ı Hakîmin feyzinden şimdilik iki nokta hatıra gelmiş; icmâlen yazacağız."

"Birincisi: Cenâb-ı Hak öyle bir Kadîr-i Mutlaktır ki, adem ve vücut, kudretine ve iradesine nisbeten iki menzil gibi, gayet kolay bir surette oraya gönderir ve getirir. İsterse bir günde, isterse bir anda oradan çevirir."

Üstad Hazretleri burada Allah'ın sonsuz kudretine atıfta bulunarak, varlığın hiç kimse hissetmeden bir anda yok ile var arasında gidip geleceğine işaret ediyor. Bu da Allah'ın azamet ve kibriyası açısından mükemmel ve muazzam bir hâdisedir. Yani Allah azamet ve kudretinin eseri olarak bütün varlıkları bir an ilmî vücuda gönderip yeniden haricî vücuda çıkararak bazı isim ve sıfatlarını tecelli ettirecektir.

"Hem adem-i mutlak zaten yoktur. Çünkü bir ilm-i muhît var. Hem daire-i ilm-i İlâhînin harici yok ki, bir şey ona atılsın. Daire-i ilim içinde bulunan adem ise, adem-i haricîdir ve vücut-u ilmîye perde olmuş bir ünvandır. Hatta, bu mevcudat-ı ilmiyeye, bazı ehl-i tahkik 'a'yân-ı sâbite' tabir etmişler. Öyleyse, fenâyâ gitmek, muvakkaten haricî libasını çıkarıp, vücut-u mânevîye ve ilmîye girmektir. Yani, hâlik ve fânî olanlar, vücut-u haricîyi bırakıp, mahiyetleri bir vücut-u manevi giyer, daire-i kudretten çıkıp daire-i ilme girer."

Mutlak mânada yokluk diye bir şey yoktur. İki zıddın beraber bulunması aklen caiz değildir. Allah'ın mutlak varlığı, varlıkların mutlak yokluğunu imkânsız kılıyor. Zira mutlak varlık, yokluk mânasını kabul etmez. Allah'ın sonsuz ilmi bütün varlıkları kuşattığı için, faraza bir eşya cismanî vücut noktasından yok olsa bile, Allah'ın ilmindeki varlığı noktasından yine vardır. Yani her şeyin aslı ve özü vücut-u ilmîde vardır. İlm-i Kelam âlimleri eşyanın bu varlık mertebesine **ayan-ı sabite** demişler. Yani eşyanın Allah'ın ilmindeki hali daimîdir, yokluk ona giremez. Eşyanın kudret dairesinde olan haricî vücutları gider, yerine ilim dairesindeki manevî vücutları kalır. Aslında eşyanın helak olması, kudret ve ilim sıfatları arasındaki âni bir gidiş geliş sergüzeştir.

"İkincisi: Çok Sözlerde izah ettiğimiz gibi, herşey, mana-yı ismiyle ve kendine bakan vecihte hiçtir; kendi zatında müstakil ve bizatihî

---

sabit bir vücudu yok. Ve yalnız kendi başıyla kaim bir hakikati yok. Fakat Cenâb-ı Hakka bakan vecihte ise, yani mana-yı harfiyle olsa, hiç değil. Çünkü onda cilvesi görünen esma-i bâkiye var. Mâdum değil; çünkü sermedî bir vücudun gölgesini taşıyor. Hakikati vardır, sabittir, hem yüksektir. Çünkü mazhar olduğu bâki bir ismin sabit bir nevi gölgesidir."

"Hem **كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ** insanın elini mâsivâdan kesmek için bir kılıçtır ki, o da Cenâb-ı Hakkın hesabına olmayan fâni dünyada, fâni şeylere karşı alâkalarını kesmek için, hükmü, dünyadaki fâniyâta bakar."

Üstad Hazretlerinin buradaki izahı hem kalbin bir marazına şifadır hem de ayete daha önce görülmemiş bir izah getirmektir. Eşyanın mana-yı ismi ve mana-yı harfî olmak üzere iki yüzü vardır. Mana-yı harfî eşyanın Allah'ın isim ve sıfatlarına ayna olması ve o isimleri talim ettirmesidir ki, bu yüzde asla hiçlik ve yokluğa gitmek yoktur. Zira isimler ebedî olmasından, onların aynası olan eşya da onunla birlikte ebediyete mazhardırlar.

Dünya ve içindeki her şey fanidir, helak olacaktır. Ancak, iman, ibadet, fazilet ve kemalat hak ve hizmet gibi ulvi vazifeler ahirette nice sevap meyveleri verdiği için helak olmazlar. Nur Mesleğinde her şeyi mâna-yı ismiyle yani Allah'ın esmasına ayine olma cihetiyle bilmek, seyretmek ve tefekkür etmek esastır. Bunlar ise helake gitmezler. Eşyanın ve hâdisatın mâna-yı ismiyle bakılan yüzü ise helake gider.

Eşyanın diğer yüzü olan mana-yı ismi ise Allah'ın isim ve sıfatlarına değil, kendi zatına ve nefsine bakan yüzüdür. Bu noktada kendi başına bir varlığa sahip olmadığı için hiçliğe ve yokluğa mahkumdur. İşte ayette yokluğa mahkum olacak eşyanın şu asılsız ve temelsiz vahi yüzüdür denilerek, varlığın mutlak mânada yokluğa gitmeyeceği nazara veriliyor. İşte ayetin kılıcı ile başı kesilen, eşyanın bu yüzüdür.

"Demek, Allah hesabına olsa, mana-yı harfiyle olsa, liveçillah olsa, masivaya girmez ki, **كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ** kılıcıyla başı kesilsin."

"**Elhasıl:** Eğer Allah için olsa, Allah'ı bulsa, gayr kalmaz ki başı kesilsin. Eğer Allah'ı bulmazsa ve hesabıyla bakmazsa, her şey gayrdır. Her şey helâk olup gidicidir **كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ** kılıcını istimal etmeli, perdeyi yırtmalı, ta onu bulmalı."

Hülasa, insan ruhu ebedîdir, asla ve kat'a fenaya maruz kalmaz. Sadece insanın

---

cesedi kısa bir süre dağılır, sonra ikinci kez yeniden dirilir. O da ruhla beraber ebediyete mazhar olur. Cesedin kısa bir süre fenaya maruz kalması kabir âlemine işarettir. Nitekim ceset o süreçte bile bütünü ile yok olmaz. Zira Ehl-i Sünnet inancında kabir hem ruh hem de ceset cihetinden bir bekleme salonudur. Ceset dağılsa da cesedin esasını teşkil eden ana madde dağılmıyor, yok olmuyor.

1) bk. [Mektubat, On Beşinci Mektup.](#)